

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПУБЛІЧНОЇ КАДАСТРОВОЇ КАРТИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Євген ІВАНЕНКО

*Інститут географії НАН України, Київ, Україна
ivanenko_eugene@ukr.net*

Анотація:

Публічна кадастрова карта України функціонувала з 1 січня 2013 року по 24 лютого 2022 року. Вона була закрита згідно з Постановою Кабміну України № 564 з моменту введення воєнного стану. На сайті Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру факт закриття констатується, але не обґрунтовується. Тому можна лише припустити, що причиною цього стала небезпека використання інформації, представленої на Публічній кадастровій карті, ворожою стороною.

Оприлюднення Публічної кадастрової карти зараз має особливу важливість, оскільки продовжується становлення земельних відносин у сфері купівлі/продажу сільськогосподарської землі. Нещодавно настав черговий етап у формуванні цих відносин – з 1 січня 2024 року відкрилась можливість володіти сільськогосподарською землею загальною площею до 10000 га «в одних руках» (до цього з 1 липня 2021 року ця площа обмежувалась 100 га). Це ключовий етап і Публічна кадастрова карта України може виступати допоміжним інструментом як для купівлі/продажу, так і для громадського контролю помилок та зловживань.

У даному дослідженні проаналізована інформація, яка надавалась на Публічній кадастровій карті до 24 лютого 2022 року, та інформація з Державного земельного кадастру, передбачена для оприлюднення у картографічному форматі на Публічній кадастровій карті згідно із законодавством. Інформація була проаналізована з точки зору унікальності, необхідності та доцільності її оприлюднення в умовах воєнного стану. Виявилось, що значну частину інформації, зокрема ключової, можна оприлюднювати з мінімальними ризиками використання її ворожою стороною.

Таким чином, вся інформація була поділена на три групи: мінімальний необхідний набір даних, додаткова інформація та інформація, яку не можна відображати на Публічній кадастровій карті в умовах воєнного стану.

Ключові слова: Публічна кадастрова карта України, Державний земельний кадастр, інформаційні шари, атрибутивна інформація, земельні відносини, продаж сільськогосподарських земель.

FUNCTIONING OF THE PUBLIC CADASTRAL MAP OF UKRAINE UNDER MARTIAL LAW

Yevhen Ivanenko

*Institute of Geography, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine
ivanenko_eugene@ukr.net*

Abstract:

The Public Cadastral Map of Ukraine functioned from January 1, 2013 to February 24, 2022. It was closed in accordance with the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 564 from the moment martial law was introduced. On the website of the State Service of Ukraine for Geodesy, Cartography and Cadastre the fact of closure is stated, but it is not substantiated, so it can only be assumed that the reason for this was the danger of using the information presented on the Public Cadastral Map by the enemy.

Publication of the Public Cadastral Map is now of particular importance, since the formation of land relations in the field of purchase/sale of agricultural land continues. Recently, another stage in the formation of these relations has come – from January 1, 2024, the possibility of owning agricultural land with a total area of up to 10,000 hectares for one owner became available (before that, from July 1, 2021, this area was limited to 100 hectares). This is a key stage and the PCM can act as a supporting tool both for buying/selling and for public control of errors and abuses.

This study analyzed the information that was provided on the Public Cadastral Map until February 24, 2022, and the information from the State Land Cadastre, provided for publication in cartographic format on the Public Cadastral Map in accordance with the legislation. The information was analyzed from the point of view of uniqueness, necessity and expediency of its publication in the conditions of martial law. It turned out that a significant part of information, in particular key information, can be made public with minimal risks of its use by the enemy.

Thus, all information was grouped into three groups: the minimum necessary data set, additional information, and information that cannot be displayed on the Public Cadastral Map under martial law conditions.

Key words: Public Cadastral Map of Ukraine, State Land Cadastre, information layers, attribute information, land relations, sale of agricultural land.

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-7154/2024.92.114-123>

UDC: 911.3:304+528.9.

Вступ

Оприлюднення, наповнення та функціонування Публічної кадастрової карти України (далі – ПКК) передбачається та визначається законодавством.

Згідно зі статтею 36 Закону України «Про Державний земельний кадастр» (далі – Закон «Про ДЗК»):

«1. На офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, оприлюднюються картографічна основа, індексні кадастрові карти (плани) та всі відомості Державного земельного кадастру, передбачені статтями 12-15 цього Закону, в тому числі у векторному вигляді, без права їх зміни (редагування).

2. Відомості, зазначені у частині першій цієї статті, підлягають оприлюдненню на офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, з моменту їх внесення до Державного земельного кадастру.» (Verkhovna Rada of Ukraine, 2011).

Оприлюднення інформації з Державного земельного кадастру, в тому числі і у картографічному вигляді, є загальносвітовою практикою.

Одна з найважливіших причин оприлюднення ПКК полягає у забезпеченні громадського контролю за використанням земель України, про які у статті 14 Конституції України написано: «Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави».

Для України це питання особливо гостро стоїть через проходження переламного моменту у становленні ринку сільськогосподарських земель. Згідно із Законом №552-IX, відомим як «Закон про ринок землі», з 1 січня 2024 року громадяни України та юридичні особи зареєстровані в Україні можуть купляти і володіти земельними ділянками загальною площею до 10000 га (Verkhovna Rada of Ukraine, 2020).

З 24 лютого 2022 року ПКК була відключена, а публічний доступ до неї став закритим згідно з Постановою Кабміну України № 564, пункту 1.4: «вимоги законодавства щодо оприлюднення на офіційному веб-сайті Державної служби з питань геодезії, картографії та кадастру, зокрема через Публічну кадастрову карту, що є частиною програмного забезпечення Державного земельного кадастру, картографічної основи, індексних кадастрових карт (планів), базових, аналітичних, кадастрових, інформаційних шарів та всіх відомостей Державного земельного кадастру, передбачених статтями 12-15 Закону України «Про Державний земельний кадастр» зокрема у векторному вигляді, не застосовуються» (Cabinet of Ministers of Ukraine, 2022b).

Існують цілком обґрунтовані підстави не відкривати певну інформацію в умовах воєнного стану, яка за інших обставин може бути публічною.

Проте, враховуючи важливість ПКК, зокрема в умовах формування ринку сільськогосподарських земель, слід розглянути можливий формат її функціонування в умовах воєнного стану.

Під умовами воєнного стану у даному дослідженні розуміються умови, які викликають необхідність введення воєнного стану – особливого правового режиму, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності (Verkhovna Rada of Ukraine, 2015). Тобто, умовами воєнного стану тут вважається хоча б одна з чотирьох умов: 1) збройна агресія; 2) загроза нападу; 3) небезпека державній незалежності України; 4) небезпека територіальній цілісності України. Такі умови можуть наставати без фактичного введення воєнного стану, як наприклад з 2014 по 2022 рр., коли склалась щонайменше три з чотирьох умов – збройна агресія, загроза нападу, небезпека територіальній цілісності України. Таким чином, прив'язка дослідження до понятійного апарату воєнного стану передбачає набагато ширші часові рамки, ніж період юридичного запровадження воєнного стану.

Стан вивчення питання, основні праці

Для завдань даного дослідження був проведений пошук інформації як загалом щодо кадастрових карт та земельного кадастру, так і зокрема щодо функціонування відкритих кадастрових карт у різних країнах та наповнення їх інформацією, яка надається у форматі безплатних послуг без реєстрації. Також був проведений пошук щодо вузької теми функціонування ПКК після скасування мораторію на продаж сільськогосподарської землі та з моменту повномасштабної агресії РФ.

У дослідженні використовувались офіційні державні джерела, нормативно-правові документи, наукові публікації (Openko, 2013, Popov, 2014, Trevoho et al., 2015, Taratula, 2016, Tsytsiura, 2016, Mishchenko, et al., 2019) та закордонні портали з відкритими національними кадастровими картами.

Загалом треба відмітити дуже невелику кількість публікацій по темі ПКК за понад 10 років від її відкриття. Зокрема, не були виявлені наукові публікації від початку зняття мораторію на продаж сільськогосподарських земель у 2021 році та від початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України та введення воєнного стану, через що було закрито ПКК.

Враховуючи кардинальні зміни у земельних відносинах, зокрема через введення можливості володіння сільськогосподарськими землями загальною площею до 100 га «в одних руках» з 1 липня 2021 року, закриття ПКК у лютому 2022 року, початок повномасштабних бойових дій, розширення окупованих територій та збільшення площ замінованих земель з лютого 2022 року, введення можливості володіння сільськогосподарськими землями загальною площею до 10000 га «в одних

руках» з 1 січня 2024 року, питання функціонування ПКК в умовах воєнного стану є нерозкритим і потребує детального дослідження та обговорення.

Мета дослідження

Метою дослідження є визначення специфіки функціонування ПКК в умовах воєнного стану, зокрема під час становлення земельних відносин з купівлі/продажу сільськогосподарської землі.

Алгоритм та методи дослідження

Дослідження проводиться за наступними етапами:

1. Визначення переліку інформації, який повинен надаватись на ПКК згідно із законодавством.
2. Визначення переліку інформації, який надавався на ПКК на момент її закриття.
3. Виокремлення мінімального набору інформації, яка повинна надаватись на ПКК для її ефективного використання, зокрема, спираючись на досвід європейських країн.
4. Доповнення ПКК додатковою інформацією, яку можна відображати на ній під час воєнного стану без загрози використання її ворожою стороною.
5. Визначення набору інформації, який не можна наносити на ПКК під час дії воєнного стану через можливість використання її ворожою стороною.
6. Окреслення територій, які не можна відображати на ПКК під час дії воєнного стану та продовження тимчасової окупації деяких територій України.

У дослідженні використано наступні наукові методи:

1. Аналіз. Використано для виокремлення з нормативно-правових документів інформації, що стосуються безпосередньо ПКК.
2. Синтез. Використано для комплексного розгляду інформації, що стосується ПКК, з нормативно-правових документів та з набору даних, що фактично відображався на ПКК до лютого 2022 року.
3. Порівняння. Використано для порівняння інформації, що стосується ПКК, у нормативно-правових документах з набором даних, що фактично відображався на ПКК до лютого 2022 року. А також для порівняння відкритих кадастрових карт у деяких країнах Європи
4. Експертний метод. Використано для визначення важливості практичного застосування ПКК та можливих негативних наслідків її закриття.

Виклад основного матеріалу

Інформація, яка повинна надаватись на ПКК згідно із законодавством

У нормативно-правових документах наявна неоднозначність щодо наповнення ПКК. Закон «Про ДЗК» у статті 35 посилається на Порядок ведення Державного земельного кадастру, затверджений Постановою Кабміну №1051 від 17 жовтня 2012 р.: «Зміст та вимоги щодо відображення інформації

на кадастровій карті (плані) встановлюються Порядком ведення Державного земельного кадастру» (Verkhovna Rada of Ukraine, 2011).

Але цей же Порядок ведення Державного земельного кадастру у пункті 1.3 посилається на вище згаданий Закон «Про ДЗК»: «Публічна кадастрова карта – частина програмного забезпечення Державного земельного кадастру, за допомогою якої здійснюється надання доступу до відомостей Державного земельного кадастру та оприлюднення у вигляді відкритих даних, визначених Законом України «Про Державний земельний кадастр» відомостей» (Cabinet of Ministers of Ukraine, 2012).

Відмітимо, що у законі йде мова буквально про «кадастрову карту», а у порядку про «Публічну кадастрову карту». Тобто у другому варіанті маємо дослівно визначення. Крім цього, закон має першочергову юридичну силу у порівнянні з постановою Кабміну. Тому у питанні наповнення ПКК треба звертатись саме до Закону «Про ДЗК».

У ньому у статті 36 зазначено: «На офіційному веб-сайті центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері земельних відносин, оприлюднюються картографічна основа, індексні кадастрові карти (плани) та всі відомості Державного земельного кадастру, передбачені статтями 12-15 цього Закону, в тому числі у векторному вигляді, без права їх зміни (редагування)» (Verkhovna Rada of Ukraine, 2011).

У статтях 12-15 частина інформації має географічну прив'язку, а частина – не має і по суті є аналітичною інформацією. Тому для даного дослідження була виокремлена лише та інформація, для якої передбачена географічна прив'язка і яку можна відобразити на ПКК.

Як інформація з географічною прив'язкою трактувались пункти, у яких приписувалась необхідність надання контурів, графічних зображень ліній кордону, меж або координат поворотних точок. Як не обов'язково картографічною розглядався припис опису меж. Лише опис меж приписується, наприклад, для адміністративно-територіальних одиниць або для територіальних громад, тому теоретично на ПКК вони можуть не відображатись.

Таким чином, згідно законодавства на ПКК обов'язково необхідно відображати:

1. Державний кордон.
2. Категорії земель, на які згідно зі статтею 19 Земельного кодексу України поділяються землі України за основним цільовим призначенням:
  - а) землі сільськогосподарського призначення;
  - б) землі житлової та громадської забудови;
  - в) землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення;
  - г) землі оздоровчого призначення;
  - г) землі рекреаційного призначення;
  - д) землі історико-культурного призначення;
  - е) землі лісгосподарського призначення;
  - е) землі водного фонду;
  - ж) землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення (Verkhovna Rada of Ukraine, 2001).

3. Землі, в межах яких запроєктований захід щодо охорони земель і ґрунтів.

4. Землі, забруднені вибухонебезпечними предметами внаслідок надзвичайних ситуацій та/або збройної агресії, та бойових дій під час дії воєнного стану.

5. Режимоутворюючі об'єкти. Згідно зі статтею 1 Закону України «Про ДЗК» – це об'єкти природного або штучного походження (водний об'єкт, об'єкт магістральних трубопроводів, енергетичний об'єкт, об'єкт культурної спадщини (пам'ятка культурної спадщини та її територія, об'єкт культурної всесвітньої спадщини, буферна зона, історичний ареал населеного місця, історико-культурний заповідник, історико-культурна заповідна територія), акваторія морського порту, військовий об'єкт, інший визначений законом об'єкт), під якими та /або навколо яких у зв'язку з їх природними або набутими властивостями згідно із законом встановлюються обмеження у використанні земель (Verkhovna Rada of Ukraine, 2011).

6. Меліоративна мережа, складова частина меліоративної мережі.

7. Земельні ділянки.

Інформація, яка надавалась на ПКК до її закриття

З 1 січня 2013 року громадяни України змогли вільно користуватися ПКК, на якій містилась така інформація:

- 1) цифрова карта України (ортофотоплан);
- 2) кордон України;
- 3) межі областей;
- 4) межі районів;
- 5) межі населених пунктів;
- 6) індексно-кадастрові карти;
- 7) земельні ділянки та їх межі з атрибутивною інформацією кадастрового номеру ділянки, форми власності, цільового призначення, площі;
- 8) карта ґрунтів України (Main Department of the State Geocadastre in Khmelnytskyi region, 2013).

На момент відключення ПКК 24 лютого 2022 року на ній відображалось 34 інформаційні шари:

- 1) Ортофотоплани;
- 2) Оглядова карта (ЦДЗК);
- 3) Оглядова карта (ТЕСТ);
- 4) Карта масштабу М 1:100 000;
- 5) Ортофотоплани (м. Київ);
- 6) Незареєстровані території;
- 7) Кадастровий поділ;
- 8) Архівні ділянки;
- 9) Обмеження у використанні земель;
- 10) Розпорядження с/г землями;
- 11) Державний нагляд за землями;
- 12) АТУ (межі адміністративно-територіальних одиниць України);
- 13) Ґрунти;
- 14) Межі територіальних громад;
- 15) Природно-заповідний фонд;
- 16) Землі, що потребують консервації;

17) Водно-болотні угіддя міжнародного значення;

- 18) Державний кордон України;
- 19) Інформація щодо розпаювання земель;
- 20) Ділянки з помилками геометрії;
- 21) Місце розташування ЦНАП;
- 22) Обласні центри;
- 23) Умовна прибережна захисна смуга;
- 24) Ліси;
- 25) Смарагдова мережа;
- 26) Геонадра (спец. дозволи);
- 27) Родовища корисних копалин;
- 28) Нафтогазові свердловини;
- 29) Класифікація посівів 2019 (Ярові);
- 30) Класифікація посівів 2019 (Озимі);
- 31) Посіви на незареєстрованих землях у 2019 році;
- 32) Охоронні зони ГТС;
- 33) Об'єкти Укренерго;
- 34) Об'єкти Обленерго (Center of the State Land Cadastre, 2024).

Тобто, з часом наповнення ПКК розширювалось як кількісно, так і якісно. Проте повного переліку інформації, передбаченого законодавством, ніколи не було на ПКК за майже десятиліття її існування (наприклад, були відсутні шари режимоутворюючих об'єктів, категорій земель, меліоративної мереж тощо). Більше того, навіть існуючі шари мали неточності, помилки і не були повністю наповненими.

При цьому, були наявні шари, не передбачені законодавством та наповнені неофіційною інформацією. Серед них були і такі шари, оприлюднення яких навіть до повномасштабного вторгнення могло трактуватись як небезпечно з військової точки зору. Наприклад, шари «Охоронні зони ГТС», «Об'єкти Укренерго», «Об'єкти Обленерго» тощо.

Практика застосування ПКК і можливі негативні наслідки її закриття

ПКК застосовувалась на практиці у побутовій, громадській, науковій та іншій діяльності.

Основні напрямки її цільового використання можна поділити на такі категорії:

1. Визначення меж ділянок для побутового (наприклад, у сфері житлової забудови) та господарського (наприклад, у сфері сільського господарства) використання. Це дозволяє візуально оцінити конфігурацію та площу конкретної ділянки та сусідніх з нею ділянок, визначити можливі помилки у прив'язці до місцевості та спірні межі, які виникають через накладання ділянок. Також ПКК дозволяє бачити форму власності на землю.

Якщо у побутовій сфері відключення ПКК зменшило можливості користувачів землею, але це відбулось загалом рівномірно для всіх громадян, то у господарській сфері спостерігається значна диспропорція. Особливо це стосується земель сільськогосподарського призначення, зокрема у зв'язку зі зняттям мораторію на продаж сільськогосподарських земель з 1 липня 2021 року.

Ті, хто зацікавився сільськогосподарською землею як засобом виробництва або об'єктом інвестицій після закриття ПКК, мають менше можливостей, ніж ті, хто проявляв активність у цій сфері роками і десятиліттями. Останні мали можливість скласти власну базу даних про землі, в першу чергу взяту з ПКК, і мати непропорційні переваги на ринку сільськогосподарських земель, що формується. На практиці це виглядає так, що середні та великі аграрні виробники мають повну картину сільськогосподарських угідь у своєму регіоні, а малі виробники, які хочуть розширюватись або тільки починають свою діяльність, не мають достатньої інформації. Вони не можуть оцінити віддаленість ділянки, її конфігурацію, під'їзди до неї, її сусідство з іншими сільськогосподарськими ділянками, сусідство з природними ділянками чи ділянками іншого призначення тощо. Вони можуть здійснювати земельні відносини лише епізодично, несистемно, знаючи власника чи потенційного покупця особисто. Це у подальшому буде сприяти зменшенню відсотка малого фермерства у загальній структурі фермерства України не через конкуренцію у ефективності виробництва чи суспільній важливості, а через нерівномірний доступ до інформації.

2. Контроль незаконного використання земель. По-перше, земельні ділянки можуть використовуватись не їх власниками чи землекористувачами. По-друге, земельні ділянки можуть використовуватись власниками чи землекористувачами не за їх цільовим призначенням. Обидва ці випадки можна проілюструвати на прикладі розорювання прибережних захисних смуг водного фонду, що перебувають у державній чи комунальній власності. Розорювання цих земель прямо заборонено статтею 89 Водного кодексу України (Verkhovna Rada of Ukraine, 1995). З великою мірою вірогідності розорювання не було здійснено орандарем цієї землі, тобто землекористувачем. Таким чином, нецільове використання було здійснене ні землевласником, ні землекористувачем, а сторонньою особою. Ці порушення можна відстежити на ПКК, де передбачено відображення земель водного фонду, а проведену оранку можна відстежити або по наявну ортофотоплану ПКК або по іншим ресурсам, які надають більш «свіжі» дистанційні знімки. Такі ж порушення можна відстежувати і в межах природно-заповідного фонду. З допомогою ПКК такі відстеження можна проводити швидко в масштабі всієї країни без виїзду на місцевість. Більш локальні дослідження можна проводити щодо конкретних ділянок, які використовуються не за призначенням (наприклад, використання земель сільськогосподарського призначення для будівництва). Інформація про цільове призначення відображається на ПКК.

Контроль названих порушень на практиці дуже ускладнюється або унеможливується для громадськості через відключення ПКК. В свою чергу, громадський контроль грає важливу роль для ініціювання досліджень контролюючих державних органів та інших спеціалізованих державних та недержавних установ.

3. Наукова та експертна діяльність. ПКК дозволяє робити швидкий огляд для розробки картографічних матеріалів та планування заходів при, наприклад, природоохоронних чи ландшафтних дослідженнях, оцінці впливу на довкілля тощо. Зазвичай в рамках експертної діяльності є можливість отримувати інформацію через запити до державних органів, а також зі спеціалізованих джерел, тому закриття ПКК не є критичним фактором у цій діяльності, але дуже ускладнює її.

Базова набір інформації на відкритих кадастрових картах деяких країн Європи

Порівняльний аналіз кадастрових систем окремих країн загалом та окремих аспектів відкритих кадастрових карт зокрема був проведений рядом авторів (Openko, 2013, Popov, 2014, Trevoho et al., 2015, Taratula, 2016, Tsytsiura, 2016, Mishchenko et al. 2019). Під відкритою кадастровою картою окремої країни маються на увазі систематизовані матеріали земельного кадастру, які надаються у картографічній формі, безплатно і без реєстрації на окремій онлайн-платформі. ПКК є прикладом такої відкритої кадастрової карти.

Для цілей даного дослідження також була оцінена інформація, яка надається виключно на відкритих кадастрових картах різних країн. Для порівняння було розглянуто карти деяких країн Європи: Польщі (Geoportal Krajowy, 2024), Чехії (Státní správa zeměměřictví a katastru, 2024, Ikatastr, 2024, Maplo, 2024), Словаччини (UGKK SR, 2024), Австрії (Grundbuchauszug ONLINE, 2024), Румунії (Geoportal ANCP, 2024) та Німеччини, зокрема земель Рейн-Пфальц (GeoPortal.RLP, 2024) та Баварія (Landesamt für Digitalisierung, 2024). Даний огляд не слід сприймати як вичерпний аналіз карт названих країн. Він був проведений, щоб визначити ключові відмінності відкритих кадастрових карт і ключові ознаки, які їх поєднують. Відкриті кадастрові карти відрізняються за такими напрямками наповнення:

1. Картографічна основа (карта-підкладка). Кількість таких основ різниться. Наприклад, на кадастровій карті у Румунії пропонується лише один тип основи – ортофотоплан, у Австрії – 2 типи: базова карта та ортофотоплан, а у Словаччині їх 5: відмивка рельєфу, топографічна карта, орієнтація до сонця та ортофотоплан 2019 і 2022 року.

2. Додаткові шари. На розглянутих картах не було виявлено додаткових шарів серед тих, що не стосуються кадастрового поділу чи картографічної основи, крім карти Словаччини, де можна знайти районування звичайного розміру орендної плати за сільськогосподарські землі, боніфіковані ґрунтово-екологічні одиниці та одиниці просторового поділу лісу.

3. Інформація про кадастрові ділянки. На карті Румунії можна знайти межі та повні номери кадастрових ділянок, на карті німецької землі Рейн-Пфальц – скорочені номери в межах адміністративних одиниць, межі та поворотні точки, на карті Австрії, межі ділянки, адресу, кадастрову громаду, номер

ділянки, номер депозиту, а на карті Словаччини відображені лише сільськогосподарські землі з межами та номерами.

4. Доступність інформації. Звичайна схема отримання розширеної кадастрової інформації – це пошук ділянки та її номера на відкритій кадастровій карті та запит розширеної інформації на платній основі. Проте у деяких регіонах вся ця схема працює лише на платній основі і відкритої кадастрової карти по суті нема. Наприклад, у землі Баварія інформація може бути отримана лише так, в той час як у сусідній німецькій землі Рейн-Пфальц можна користуватись відкритою кадастровою картою. З іншої сторони, у Чехії на офіційному сайті Державного управління геодезії та кадастру у публічний доступ надана карта у якій є лише адміністративні межі та межі кадастрових ділянок без номерів (Státní správa zeměměřictví a katastru, 2024). При цьому можна знайти недержавні ресурси (Ikatastr, 2024, Maplo, 2024), на яких розміщено відкриті кадастрові карти Чехії з картографічною основою та межами кадастрових ділянок з номерами і розширеною атрибутивною інформацією до них.

З цього огляду можна зробити такі висновки:

1. Нема загального шаблону відкритих кадастрових карт.

2. Розглянуті карти у більшості не мають додаткових шарів, як це було на ПКК (наприклад, шар природно-заповідного фонду чи ґрунтів).

3. Дві ознаки, що об'єднують більшість розглянутих карт: наявність шару кадастрових ділянок з межами та номерами та шару картографічної основи.

Мінімальний необхідний набір даних для відображення на ПКК

Природно, що покупець землі хотів би знати про потенційний об'єкт покупки щонайбільше ще на етапі огляду. Продавець землі хотів щось показати яскравіше, а щось приховати. А власник, який не хоче продавати землю, скоріше за все, бажав би не показувати жодної інформації про неї.

Зацікавленість у інформації про земельні ділянки виходить за межі лише ринкових відносин. Наприклад, інформація про земельні ділянки може цікавити сусідів, оскільки її експлуатація безпосередньо впливає на них. А враховуючи, що за Конституцією України «Земля є основним національним багатством», вона може цікавити будь-кого від членів місцевої громади до будь-якого громадянина України, оскільки покращення чи погіршення стану окремої земельної ділянки безпосередньо впливає на загальне багатство нації. І у цьому випадку дуже корисною була б розгорнута інформація, наприклад, про бонітування ґрунтів та динамічні зміни цієї та інших характеристик.

Таким, чином, набір даних на ПКК можна розширювати постійно, але мінімальний необхідний набір даних на ПКК повинен складатись з:

1) картографічної основи;

2) шарів земельних ділянок з атрибутивною інформацією до кожної ділянки;

3) шарів адміністративно-територіальних одиниць.

Базовою картографічною основою на ПКК до 2022 року виступав шар «Ортофотоплан». Це шар, який відображає ортофотоплани масштабу 1:10 000, створені в рамках виконання Угоди про позику (Проект «Видача державних актів на право власності на землю у сільській місцевості та розвиток системи кадастру») між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 17 жовтня 2003 року. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2012 року № 1051 «Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру», містить відомості Державного земельного кадастру щодо картографічної основи Державного земельного кадастру (Center of the State Land Cadastre, 2024).

Цей шар містив порівняно застарілі, неоновлювані дистанційні знімки, що не заважало з їх допомогою орієнтуватись на місцевості, знаходити необхідні ділянки та проводити попередній огляд умов місцевості, де розміщувалась ділянка.

Шар «Ортофотоплан» не має жодної цінності для ворожої сторони під час воєнного стану, оскільки, по-перше, інформація на ньому не оновлювалась. По-друге, існує великий перелік відкритих джерел інформації, які мають більшу точність та актуальність. По-третє, у сучасних умовах дистанційне знімання поверхні землі кожної з воюючих сторін є одним з основних елементів для ведення військових дій, і воно має набагато більшу точність та актуальність, ніж відкриті джерела, а тим більше – ніж шар «Ортофотоплан».

Другий шар, який повинен обов'язково міститись на ПКК – шар «Кадастровий поділ». Цей шар містить унікальну інформацію, притаманну саме ПКК. Він містить інформацію про кадастровий поділ України (межі індексних кадастрових карт та земельні ділянки). Шар містить відомості Державного земельного кадастру щодо земельних ділянок та індексних кадастрових карт (Center of the State Land Cadastre, 2024).

Крім візуального відображення меж ділянок цього шару, кожному ділянці треба наповнити атрибутивною інформацією – кадастровий номер, регіон розташування, форма власності. Такий набір інформації не виявляє жодних ознак бути корисним для використання ворожою стороною для ведення війни.

Також дуже доречною і необхідною, зокрема для громадського контролю, була б інформація про цільове призначення. Але її відображення потребує додаткового обговорення, оскільки згідно зі статтею 19 Земельного кодексу України там повинна відображатись категорія «землі промисловості, транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення» (Verkhovna Rada of Ukraine, 2001). Тут присутні саме ті об'єкти, про які ворожій стороні не можна знати. Але якщо відображати їх загальною категорією «інше» (без уточнення, наприклад, чи це землі промисловості, чи це землі оборони), то ефективне використання цієї інформації ворогом буде дуже сумнівним.

Допоміжним шаром до другого шару «Кадастрового поділу» треба додати третій шар «Ділянки з помилками геометрії». Це шар, який відображає межі земельних ділянок, які мають помилки у значеннях координат поворотних точок меж цих об'єктів від значень, що відповідають їх фактичному місцю розташування в природі (на місцевості), і щодо яких проводяться заходи із коригування таких відомостей відповідно до вимог Порядку ведення Державного земельного кадастру, затвердженого постановою КМУ від 17.10.2012 № 1051. Шар містить відомості Державного земельного кадастру щодо земельних ділянок, які мають помилки в геометрії (Center of the State Land Cadastre, 2024).

Четвертим шаром, який необхідно відображати на ПКК – це шар «АТУ». Він відображає межі адміністративно-територіальних одиниць України (межі населених пунктів, районів і т.д.), які внесено до Державного земельного кадастру. Шар містить офіційні відомості Державного земельного кадастру щодо меж адміністративно-територіальних одиниць (Center of the State Land Cadastre, 2024).

Цей шар містить відкриту інформацію, яка жодним чином не може бути корисною ворожій стороні при веденні бойових дій, будучи присутньою на ПКК.

Допоміжним шаром до шару «АТУ» треба додати шар «Державний кордон України». Це шар, який відображає лінію державного кордону. Шар містить відомості Державного земельного кадастру щодо державного кордону (Center of the State Land Cadastre, 2024).

Таким чином, мінімальний необхідний набір шарів на ПКК буде складатись з п'яти шарів, які були присутні на ПКК раніше:

- 1) «Ортофотоплан»;
- 2) «Кадастровий поділ»;
- 3) «Ділянки з помилками геометрії»;
- 4) «АТУ»;
- 5) «Державний кордон».

Атрибутивна інформація кожної ділянки шару «Кадастровий поділ» повинна містити: кадастровий номер, місце розташування, форму власності і цільове призначення за умови, що в останньому категорія «землі промисловості, транспорту, електронних комунікацій, енергетики, оборони та іншого призначення» буде відображатись як загальна категорія – «інше».

Додаткова інформація, яку можна відображати на ПКК

Нижче наведено перелік інформації, яку можна надавати на ПКК під час воєнного стану без шкоди для національної безпеки, безпеки окремих громадян та господарств. Наповненість кожного пункту повинна додатково обговорюватись.

Додаткова інформація подана у вигляді шарів з переліку інформаційних шарів, які відображались на ПКК до її закриття у лютому 2022 року:

- 1) Межі територіальних громад;
- 2) Ґрунти;

- 3) Природно-заповідний фонд;
- 4) Землі, що потребують консервації;
- 5) Водно-болотні угіддя міжнародного значення;
- 6) Умовна прибережна захисна смуга;
- 7) Ліси;
- 8) Смарагдова мережа.

Додаткового обговорення потребує додавання шару картографічної основи, створеного на базі відкритих даних міжнародного веб-картографічного проекту «OpenStreetMap». Його наявність додала б зручності у використанні ПКК. Але необхідно досягти порозуміння з проектом «OpenStreetMap» щодо відображення на його картах оновлених даних, критичних в умовах воєнного стану. Подібне порозуміння можна бачити на дистанційних знімках України на картах «Google Планета Земля», на яких дані не оновлюються після початку повномасштабного вторгнення.

Додатковим шаром можна надати «Категорії земель за основним цільовим призначенням». Ця інформація вже передбачена для подачі у мінімальному необхідному наборі для відображення на ПКК у вигляді атрибутивних даних шару земельних ділянок, про що було сказано вище. Але приписи у Законі «Про ДЗК» можна трактувати як необхідність подачі цієї інформації саме окремим шаром, оскільки передбачена відображення їх межі.

Також Законом «Про ДЗК» передбачено картографічне відображення земель, в межах яких запроєктований захід щодо охорони земель і ґрунтів, що також можна надати окремим шаром.

Інформація, яку не можна відображати на ПКК

Нижче наведено перелік інформації, яку не можна надавати на ПКК під час воєнного стану, через можливе використання її ворожою стороною і нанесення шкоди національній безпеці, безпеці окремих громадян та господарств.

Інформація, яку не можна відображати, організована у вигляді шарів з переліку інформаційних шарів, які відображались на ПКК до її закриття у лютому 2022 року:

- 1) Геонадра (спец. дозволи);
- 2) Родовища корисних копалин;
- 3) Нафтогазові свердловини;
- 4) Охоронні зони ГТС;
- 5) Об'єкти Укренерго;
- 6) Об'єкти Обленерго.

Також Законом «Про ДЗК» передбачено картографічне відображення інформації щодо режимоутворюючих об'єктів (серед яких, зокрема, є акваторії морських портів, об'єкти магістральних трубопроводів, енергетичні об'єкти та військові об'єкти) і меліоративної мережі та складових частин меліоративної мережі. Надання цієї інформації у публічний доступ в умовах воєнного стану може бути використано ворогом на шкоду інтересам України та її окремих громадян. Обмеження цього переліку, передбаченого законом, на відміну від попередніх

шести пунктів, тому воно потребує відповідних законодавчих дій.

Території, які не треба відображати на ПКК в умовах воєнного стану

Деякі території України те слід відображати на ПКК. Це території, які не контролюються владою України або на яких ведуться активні бойові дії. Їх визначення може бути цілком прив'язане до існуючих нормативно-правових актів. Таким чином, зміни статусу деяких територій у залежності від пролягання лінії зіткнення не потребує додаткового правового обґрунтування для ПКК, а може здійснюватись автоматично і вимагає лише внесення технічних правок на ПКК.

Згідно з Постановою Кабміну України № 1364 від 6 грудня 2022 р. «Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією» до територій, на яких ведуться (велися) бойові дії, включаються:

- 1) території можливих бойових дій;
- 2) території активних бойових дій
- 3) території активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси.

До територій можливих бойових дій можуть бути віднесені території, які відповідають одному з таких критеріїв:

1) межують з територіями активних бойових дій або з тимчасово окупованими Російською Федерацією територіями;

2) межують з державним кордоном держави-агресора (Cabinet of Ministers of Ukraine, 2022).

Для територій можливих бойових дій не передбачено обмежень щодо доступу до публічних електронних реєстрів і проведення аукціонів для продажу об'єктів малої приватизації. Разом з тим на територіях активних бойових дій і на тимчасово окупованих територіях блокуються реєстри та забороняються відповідні аукціони (Government portal, 2023).

Актуальний перелік тимчасово окупованих територій та територій активних бойових дій публікує

Міністерство реінтеграції тимчасово окупованих територій України (Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine, 2024). Саме ці дві категорії не слід відображати на ПКК.

Висновки

Існують обґрунтовані підстави вважати, що на даний час з певними обмеженнями ПКК може бути відкритою з мінімальною небезпекою бути використаною у ворожих цілях в умовах воєнного стану. А враховуючи продовження купівлі/продажу сільськогосподарських земель (можливість володіння загальною площею до 10000 га «в одних руках» з 1 січня 2024 року) і критичний етап становлення земельних відносин у цій сфері, ПКК є ключовим інструментом для громадського користування та контролю.

Наповнення ПКК в умовах воєнного стану не може залишатись таким, яким воно було на момент її закриття у лютому 2022 року, а також не може у повній мірі бути наповненою згідно зі статтями 12-15 Закону «Про ДЗК», оскільки у цьому разі може виникнути небезпека використання її ворожою стороною. Зокрема, на ПКК не повинно бути таких шарів: родовища корисних копалин, нафтогазові свердловини, охоронні зони ГТС, об'єкти Укренерго, об'єкти Обленерго, які були нанесені на карту до лютого 2022 року, та шарів режимоутворюючих об'єктів, меліоративної мережі та складових частин меліоративної мережі, передбачених Законом «Про ДЗК».

Базові шари, які повинні обов'язково бути присутні на ПКК: ортофотоплан або інша картографічна основа, кадастровий поділ та адміністративно-територіальний поділ, включаючи державний кордон.

Крім обмежень у наповненні ПКК шарами та атрибутивною інформацією, необхідні обмеження для просторового охоплення ПКК. До території, які не треба відображати на ПКК в умовах воєнного стану, належать тимчасово окуповані території та території активних бойових дій. Їх актуальний перелік публікує Міністерство реінтеграції тимчасово окупованих територій України.

Список використаних джерел / References:

Cabinet of Ministers of Ukraine (2012). On the approval of the Procedure for maintaining the State Land Cadastre (Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1051 dated October 17, 2012). [in Ukrainian]. [Кабінет Міністрів України / Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру (Постанова Кабінету Міністрів України № 1051 від 17 жовтня 2012 р.)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1051-2012-%D0%BF#Text> (accessed 23.10.2024).

Cabinet of Ministers of Ukraine (2022). Some issues of creating a list of territories where hostilities are (were) being conducted or temporarily occupied by the Russian Federation: (Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1364 dated December 6, 2022). [in Ukrainian]. [Кабінет Міністрів України / Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією (Постанова Кабінету Міністрів України № 1364 від 6 грудня 2022 року)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1364-2022-%D0%BF#Text> (accessed 23.10.2024).

Cabinet of Ministers of Ukraine (2022). Some issues of maintaining and functioning of the State Land Cadastre under martial law (Decision of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 564 dated May 7, 2022). [in Ukrainian]. [Кабінет Міністрів України / Деякі питання ведення та функціонування Державного земельного

кадастру в умовах воєнного стану (Постанова Кабінету Міністрів України № 564 від 7 травня 2022 р.)). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/564-2022-%D0%BF#Text> (accessed 23.10.2024).

Center of the State Land Cadastre (2024). Layers of the Public Cadastral Map. [in Ukrainian]. [Шари Публічної кадастрової карти / Центр Державного земельного кадастру, 2024]. URL: https://wikimap.dzk.gov.ua/wiki/Шари_Публічної_кадастрової_карти (accessed 23.10.2024).

Geoportal ANCPI (2024). Deschide harta cadastrală a României. [in Romanian]. [ANCPI Geoportal (2024). Open cadastral map of Romania.]. URL: <https://geoportal.ancpi.ro/imobile.html> (accessed 23.10.2024).

GeoPortal.RLP (2024). Offene Katasterkarte von Rheinland-Pfalz. [in German]. [GeoPortal.RLP (2024). Open cadastral map of Rheinland-Pfalz.]. URL: https://www.geoportal.rlp.de/mapbender/extensions/mobilemap2/index.html?wmc_id=11721&fbclid=IwZXh0bGZhW0CMTAAAR0jXDCP5JYAmIWxoD7vBr2DEDqDyXmvjVmnnWU33Qr83XpmkRaEQUkS4Kk_aem_VNYstP92bVLZ3QU1ATcodQ (accessed 23.10.2024).

Geoportal Krajowy (2024). Na Mapie. [in Polish]. [National Geoportal (2024). On the Map]. URL: <https://geoportal-krajowy.pl/> (accessed 23.10.2024).

Government portal (2023). New List of territories where hostilities are (were) conducted, or TOT: clarification on application. [in Ukrainian]. [Урядовий портал / Новий Перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії, або TOT: роз'яснення щодо застосування, 2023]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/novyi-perelik-terytorii-na-iakykh-vedutsia-velysia-boiovi-dii-abo-tot-roziasnennia-shchodo-zastosuvannia> (accessed 23.10.2024).

Grundbuchauszug ONLINE (2024). Offene Katasterkarte von Österreich. [in German]. [Land register extract ONLINE (2024). Open cadastral map of Austria.]. URL: <https://grundbuch-auszug.at/kataster/#/center> (accessed 23.10.2024).

Ikatastr (2024). iKatastr: mapa a informace z KN. [in Czech]. [Ikatastr (2024). iKatastr: map and information from the National Register of Land.]. URL: : <https://www.ikatastr.cz/#kde=49.02115,19.52819,13&info=49.6681,15.80383&mapa=zakladni&vrstvy=parcelybudovy,cislabudov> (accessed 23.10.2024).

Landesamt für Digitalisierung (2024). Flurkarte. [in German]. [State Office for Digitalization (2024). Cadastral Map.]. URL: <https://www.ldbv.bayern.de/produkte/kataster/flurkarte.html> (accessed 23.10.2024).

Main Department of the State Geocadastre in Khmelnytskyi region (2013). Land cadastral number, why is it needed and how to get it? [In Ukrainian]. [Кадастровий номер земельної ділянки для чого він потрібен і як його отримати? / Головне управління Держгеокадастру у Хмельницькій області, 2013]. URL: <https://khmelnytska.land.gov.ua/kadastrovij-nomer-zemelno%D1%97-dilyanki-dlya-chogo-vin-potriben-i-yak-jogo-otrimati/> (accessed 23.10.2024).

Maplo (2024). Nástroj pro vyhledávání a správu nemovitostí. URL: <https://maplo.cz/web> (accessed 23.10.2024).

Mishchenko, R. A. Nesterenko, S. V., Demchenko, O. V. (2019). Public cadastral maps of the countries of the world. In *Building Innovations (coll. of science works based on the materials of the II International Ukrainian-Azerbaijani conference)*. (pp. 296-298). Poltava: PoltSTU. [in Ukrainian]. [Мищенко, Р. А., Нестеренко, С. В., Демченко, О. В. (2019). Публічні кадастрові карти країн світу. У *Building Innovations (зб. наук. пр. за матеріалами II Міжнар. укр.-азерб. конф.)* (с. 296-298).]

Ministry of Reintegration of the Temporarily Occupied Territories of Ukraine (2024). Changes to the list of territories on which hostilities are (were) conducted or temporarily occupied by the Russian Federation have been approved. [in Ukrainian]. [Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України / Затверджено зміни до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих російською федерацією, 2024]. URL: <https://minre.gov.ua/2024/08/23/zatverdzheno-zminy-do-pereliku-terytorij-na-yaquh-vedutsya-velysya-bojovi-diyi-abo-tymchasovo-okupovanyh-21/> (accessed 23.10.2024).

Openko, I. A. (2013). Comparative analysis of the publication of land cadastral information in foreign countries and in Ukraine. *Land Management, Cadastre and Land Monitoring*, 3, 80-87. [in Ukrainian]. [Опенько, І. А. (2013). Порівняльний аналіз оприлюднення земельно-кадастрових відомостей у зарубіжних країнах та в Україні. *Землеустрій, кадастр і моніторинг земель*, 3, 80-87.]

Popov, A. S. (2014). *Cadastral and Registration Systems of the Countries of the World*. Kharkiv: KhNAU. [in Ukrainian]. [Попов, А. С. (2014). *Кадастрові та реєстраційні системи країн світу: монографія*. Харків: ХНАУ.]

Státní správa zeměměřictví a katastru (2024). Digitalizace katastrálních map a další postup obnovy katastrálního operátu. [in Czech]. [State Administration of Land Surveying and Cadastre (2024). Digitization of cadastral maps and further progress in the renewal of the cadastral register.]. URL: <https://cuzk.gov.cz/Katastr-nemovitosti/Digitalizace-avedeni-katastralnich-map/Digitalizace-katastralnich-map/Digitalizace-katastralnich-map.aspx> (accessed 23.10.2024).

Taratula, R. B. (2016). Foreign experience in the development of land cadastral systems. *Agrosvit*, 7, 17-21. [in Ukrainian]. [Таратула, Р. Б. (2016). Зарубіжний досвід розвитку земельно-кадастрових систем. *Агросвіт*, 7, 17-21]

Trevoho, I., Matishchuk, A., Ilkiv, Ye., Haliarnyk, M. (2015). Public cadastral maps. World experience. *Modern Achievements of Geodetic Science and Production*, 2, 53-55. [in Ukrainian]. [Тревого, І., Матишук, А., Ільків, Є., Галярник, М. (2015). Публічні кадастрові карти. Світовий досвід. *Сучасні досягнення геодезичної науки та виробництва*, 2, 53-55]

Tsytsiura, Ya. H. (2016). Public Cadastral Map of Ukraine: Assessment of adaptability and improvement strategy. *Agriculture and Forestry*, 3, 6-14. [in Ukrainian]. [Цицюра, Я. Г. (2016). Публічна кадастрова карта України:

Оцінка адаптованості та стратегія удосконалення. *Сільське господарство та лісівництво*, 3, 6-14]

UGKK SR (2024). *Otvorená katastrálna mapa Slovenska*. [in Slovakian]. [UGKK SR (2024). Open cadastral map of Slovakia.]. URL: <https://zbgis.skgeodesy.sk/mapka/sk/kataster?pos=48.800000,19.530000,8> (accessed 23.10.2024).

Verkhovna Rada of Ukraine (1995). *Water Code of Ukraine* (Document No. 213/95-BP dated June 6, 1995). [In Ukrainian]. [Верховна Рада України / Водний кодекс України (Документ 213/95-ВР від 6 червня 1995 року)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213/95-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed 23.10.2024).

Verkhovna Rada of Ukraine (2001). *Land Code of Ukraine* (Document No. 2768-III dated October 25, 2001). [in Ukrainian]. [Верховна Рада України / Земельний кодекс України (Документ № 2768-III від 25 жовтня 2001 року)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text> (accessed 23.10.2024).

Verkhovna Rada of Ukraine (2011). *About the State Land Cadastre* (Law of Ukraine No. 3613-VI dated July 7, 2011). [In Ukrainian]. [Верховна Рада України / Про Державний земельний кадастр (Закон України № 3613-VI від 7 липня 2011 року)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17#Text> (accessed 23.10.2024).

Verkhovna Rada of Ukraine (2015). *Verkhovna Rada of Ukraine / On the legal regime of martial law* (Law of Ukraine No. 389-VIII dated May 12, 2015). [in Ukrainian]. [Верховна Рада України / Про правовий режим воєнного стану (Закон України № 389-VIII від 12 травня 2015 року)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (accessed 23.10.2024).

Verkhovna Rada of Ukraine (2020). *On making changes to some legislative acts of Ukraine regarding the conditions for the circulation of agricultural land* (Law of Ukraine No. 552-IX dated March 31, 2020). [in Ukrainian]. [Верховна Рада України / Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення (Закон України № 552-IX від 31 березня 2020 року)]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/552-20#Text> (accessed 23.10.2024).
